

Zergärçilige degişli kitap

Category: Kitapcy, Sözler, Türkmen dili

написано kitapcy | 23 января, 2025

Zergärçilige degişli kitap ZERGÄRÇILIGE DEGIŞLI KITAP

Golaýda Türkmenistanyň Ylymlar akademiýasynyň «Ylym» neşirýatynda dilçi alym Gyzylgül Kyýasowanyň «Türkmen diliniň zergärçilik leksikasy» atly kitaby neşir edildi.

Türkmen dil biliminde hünärmentçiligiň zergärçilige degişli ugry boýunça söz toparyny öz içine alýan ýa-da umumy leksikologiýanyň meseleleri boýunça ýazylan göwrümlü kitaplaryň ençemesi peýda bolanam bolsa, zergärçilik ýa-da kümüşçilik sungaty bilen bagly leksika bagyşlanyp dürli ylmy derňewler henize çenli geçirilenokdy.

Dilçi alymyň täze kitaby bu ugurdan edilen ilkinji düýpli işdir diýsek hem öte geçmeris.

Kitapda zergärçilik leksikasynyň tematik toparlary we onuň etnolingwistik häsiýetnamasy hakdaky maglumatlar özüniň geriminiň giňligi we çuňlugy bilen tapawutlanýar.

Aýal-gyzlarymyzyň tahýadyr börüklerine dakylýan şaý-sepleriniň atlary, daşky eşiklere dakylýan, döşden, boýundan, eginden asylýan, ele, aýaga, saça, atlara, çagalara dakylýan, şeýle hem kelle, gulak üçin niýetlenen şaý-sepleriň atlary barada berilýän düşüňjeler gaty gyzykly okalýar. Ýa-da bolmasa, zergärçilikde ulanylýan çig mal serişdeleri, şaý-seplere salynýan nagyşlaryň atlary, iş usullary, ýagdaýlary bilen baglanyşykly sözler barada kitabyň awtory beletlik bilen galam ýöredipdir.

Dogrusyndan gelinse, gadymy ata-babalarymyzda asyrlaryň jümmüşinden gelen zergärçilige degişli sözleriň birgidenini ýörite şol ugurdan işleýän hünärmen bolýmasa, şol sözleriň unudyňkyrlanandygyny boýnumyza almagymyz gerek. «Kitabyň birinji nobatda, ähmiýeti nämede?» diýip sorasalar, meniň özüm-ä «şol unudylan atlaryň, unudylan sözleriň we olaryň many-mazmunynyň täzedan janlandyrylandygynda» diýip jogap bererdim.

Kitapda gadymy türkmen şaý-sepleriniň öwreniliş taryhyndan giň maglumatlaryň getirilmegi gutlamaly zat. Elbetde, halkymyzyň geçmişde döreden, dakynan şaý-sepleriniň görnüşleri, olaryň ýasalyş aýratynlyklary, nagys bilen bezeliş ýollary ir wagtdan bäri alymlaryň ünsüni özüne çekip gelipdir. Muňa türkmen ylmynda ilkinjiler bolup taryhçylar, etnograflar, galyberse-de, daşary ýurtly syýahatçylar aýratyn uly üns beripdirler hem-de gymmatly ýazgylary galdyrypdyrlar.

Dilçi alym şol adamlaryň atlaryny – S.G.Gmeliniň, I.Eýhwaldyň, G.S.Kareliniň, N.N.Murawýowyň, G.I.Ogorodnikowyň A.Wamberiniň, A. Borpsyň, G.Blokwiliň, F.A.Mihaýlowyň, K.Bodeniň, A.S.Morozowanyň, G.P.Wasilýewanyň, N.G.Boroznanyň we beýlekileriň atlaryny hormat bilen agzap geçýär we zerur ýerinde olaryň işlerine salgylanýar.

Bu hem Gyzylgül Kyýasowanyň öz ylmy derňewini şowly amal etmek üçin birgiden ummasyz edebiýat bilen iş salşandygyna güwä geçýär.

Awtoryň zergärçilik bilen bagly halk döredijiliginiň, köne ýazuw ýadygärlikleriniň maglumatlaryndan peýdalanmagy derňewden gelip çykýan ylmy netijeleriň ygtybarly bolmagyna ýardam edipdir. Şeýle hem derňewde beýleki türk halklaryň zergärçilik leksikasynyň naglumatlaryny deňeşdirip öwrenilipdir. Bu bolsa şol halklaryň geçmişdäki maddy we ruhy durmuşyndaky umumylyklary ýüze çykarmaga ýardam edipdir.

Zergär ata-babalarymyz, esasan, özbaşdak, ýekelikde zähmet çekipdirler, zebäbi zergärçilik hünäri iş ýagdaýlarynda ýüze çykýan tilsim-tärleri işi ýekelikde alyp barmaga mümkinçilik beripdir. Kümüş ussalarynyň türkmen milli şaý-sep önümleriniň ýasalyş usulyndan aýdyň özboluşlylygyň nusgalaryny, ussatlygyň ýokary derejesini görkezmegi başarandyklary, olar bezeg zynatlary ýasanlarynda dürli usullardan, tärlerden: çekiçläp ýasamakdan (süýmekden), guýmakdan, basmakdan (galyplamakdan), gyzyk, kümüş çaymakdan, haşamlamakdan, işmekden, düzmekden, eretmekden, sünnälemekden, rejelemekden, kebşirlemekden, seplemekden... peýdalanandyklary hakynda-da alym öz işinde gyzykly gürrüň edýär.

«Türkmen diliniň zergärçilik leksikasy» atly täze kitap dilçi

alym Gyzylgül Kyýasowanyň misilsiz şowly işidir. Bize diňe onuň geljekde-de ylym äleminde şowly ädimler ätmegini arzuw etmek galýar.

«Edebiýat we sungat», 17.02.2012 ý. Türkmen dili